

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ บทสรุป

ภาษาบาลีในงานพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นวรรณกรรมภาษาบาลีที่มีจุดประสงค์และรูปแบบต่างจากไปจากงานภาษาบาลีในยุครัตนโกสินทร์ ที่ผ่าน เช่น จุลยุทธกาลวงศ์ มีจุดประสงค์กล่าวถึงพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา มหายุทธกาลวงศ์ มีจุดประสงค์กล่าวถึงพงศาวดารมอญเรื่องราชาธิราช หรือสังคีตยวงศ์ กล่าวถึง การทำสงครามตั้งแต่ครั้งที่ ๑ ถึงการทำสงครามครั้งที่ ๕ ในรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และอานิสงส์ของการบำรุงพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ ซึ่งจัดเป็นงานประเภทวรรณกรรมภาษาบาลีประเภทพงศาวดารเช่นเดียวกับงานทั้ง ๒ ที่ผ่านมา

ภาษาบาลีในงานพระราชนิพนธ์ มีวิวัฒนาการทางความคิดทางภาษาออกจากแนวงานเดิม ด้วยการนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นต้นเรื่องของพระราชนิพนธ์หรือหากมีเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตมาแล้ว พระองค์ก็พยายามที่จะนำเรื่องนั้นๆ มาดัดข้อเท็จจริงอ้างอิงได้ ด้วยอ้างอิง พ.ศ., บุคคล, สถานที่ เช่น ดำนานพระแก้ว ดำนานพระสายน์ เมื่ออธิบายส่วนไหนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สำคัญก็จะทรงนำพระโคตปิฎก อรรถกถา ฎีกามาอ้างอิงด้วย เช่นเรื่องสีมาวินิจฉัย เป็นแนวทางการอธิบายงานที่ทรงพระราชนิพนธ์ นอกจากนี้บางงานทรงแสดงความคิดเห็น โดยให้เป็นตัวอย่างในการตัดสินใจปราศจากความอคติใดๆ เช่น จดหมายเหตุการณ์ปฏิบัติชอบหรือไม่ชอบของพระโสภิตะ

พระราชนิพนธ์ภาษาบาลี มีลักษณะคำประพันธ์ผสมกันทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง แบ่งออกเป็นประเภทของงานได้ดังนี้ :-

๕.๑.๑. การใช้ภาษาบาลีในพระราชนิพนธ์

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ มีความเป็นเอกภาพจากงานวรรณกรรมภาษาบาลีที่ผ่านมาซึ่งในกรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า เกิดจากการเว้นงานวรรณกรรมภาษาบาลีในรัชกาลที่ ๒ จากความไม่ต่อเนื่องดังกล่าวจึงทำให้ลักษณะงานประพันธ์และรูปแบบต่างจากวรรณกรรมภาษาบาลีสสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นออกไป เช่น งานประเภทบันทึก จดหมายเหตุ คาถาพระราชทานพระนามพระราชโอรสพระราชธิดา เป็นต้น ภาษาบาลีที่ใช้ในงานพระราชนิพนธ์ ส่วนมากเป็นภาษาที่ตรงกับความหมายภาษาไทย จนบางครั้งไม่มีศัพท์บาลี พระองค์ก็ทรงทับศัพท์ภาษาไทย หรือบางครั้งทรงใช้ศัพท์ตรงเกินไปทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกไปด้วย เช่นภาษาในสาส์นเรื่องสีมาวินิจฉัย แต่บางครั้งทรงใช้ภาษาความสวยงามทั้งรูปศัพท์ และให้ความหมายไพเราะเปรียบพร้อมไปด้วยอรรถรส

ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกไปด้วย เช่น ภาษาในศาสนเรื่องสีมาวินิจฉัย แต่บางครั้งทรงใช้ภาษาความสวยงามทั้งรูปศัพท์ และให้ความหมายไพเราะเปรียบพร้อมไปด้วยอรรถรส

๕.๑.๒. ลักษณะการใช้ภาษาบาลี

ภาษาบาลีที่ทรงใช้มีความหลากหลายในด้านการใช้ศัพท์ที่ง่ายสุด เช่นในงานบันทึก และการประกอบศัพท์สมาส การวางรูปประโยคยากสุดเช่น หนังสือศาสนสนเทศ ในศาสนฉบับต่างๆ และการประพันธ์ที่มีความสวยงามที่คำศัพท์ มีความไพเราะในเนื้อหา เช่นบทสรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ในบทสวดทำวัตรเช้า-ทำวัตรเย็น

๕.๑.๓. เนื้อหาพระราชนิพนธ์

ข้อมูลที่ทรงพระราชนิพนธ์นั้นเป็นข้อมูลที่เกิดขึ้นจริง และสามารถอ้างอิงถึงหลักฐานได้ ดังนั้นจึงให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์มากกว่าให้ความรู้สึกทางสุนทรีย์ในเชิงกวี แต่งานวรรณกรรมภาษาบาลีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้ ส่วนใหญ่เป็นงานประเภทพงศาวดาร งานประเภทนี้เองอาจจะมีอิทธิพลในพระราชนิพนธ์งานตามแนวนี้ ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ก็ได้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการด้านที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี และวิเคราะห์พระราชนิพนธ์ถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมทางภาษาบาลีเล่มหนึ่ง ให้เห็นลักษณะเด่นพิเศษของพระองค์ที่สามารถใช้ภาษาบาลีอย่างเป็นธรรมชาติเสมือนหนึ่งเป็นภาษาที่นิยมใช้กัน ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นลักษณะของภาษาบาลีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งวิธีการอธิบายตามหลักฐาน พระไตรปิฎก พระอรรถกถา และฎีกา ผู้วิจัยเห็นว่า

๑. น่าจะศึกษาเปรียบเทียบงานวรรณคดีภาษาบาลีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นฉบับอื่นๆ กับงานพระราชนิพนธ์ภาษาบาลี ต่อไปได้
๒. น่าจะศึกษาวิธีการใช้ศัพท์สมาสในพระราชนิพนธ์
๓. น่าจะศึกษาลักษณะการใช้กริยาภิกถ์ในพระราชนิพนธ์

ถ้ามีการศึกษาภาษาบาลีแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตามประเด็นดังกล่าวคงจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของภาษาในพระราชนิพนธ์